

Kunst als wondermiddel

Bert Matthijssen

Steeds meer gemeenten investeren in kunst. In Nederland is er al een hevige strijd losgebarsten rond de kandidatuur voor Culturele Hoofdstad van Europa in 2018. Waarom is deze titel zo cruciaal? Waarom willen steden zich zo graag associëren met kunst en cultuur? Cultuur blijkt nog steeds een uitstekend statussymbool te zijn én een goed glijmiddel om allerlei andere investeringen in de stad mogelijk te maken.

Kunst en cultuur zijn belangrijke ingrediënten om een stad aantrekkelijk te maken voor toeristen. De afgelopen jaren hebben veel gemeenten geïnvesteerd in nieuwe musea, theaters en poppodia. Vaak spectaculaire gebouwen van gerenommeerde architecten.

De gebouwen zijn iconen geworden die uitstekend figureren op de cover van glossy magazines en brochures. Toeristen voelen zich vooral aangetrokken tot deze fotogenieke architectuur en niet zozeer tot de inhoud. Zij komen er in groten getale op af, denk maar aan het succes van het Guggenheim Museum in Bilbao. Helaas vergeten veel gemeenten dat er ook geïnvesteerd moet worden in de inhoud van het gebouw: het programma en de exploitatie. Dan blijft het een lege huls – maar wel een mooie, lege huls.

Een stad wordt door al die investeringen niet alleen aantrekkelijker voor toeristen, maar cultuur levert ook een positieve bijdrage aan de werkgelegenheid. Naast bereikbaarheid en onderwijs vormt cultuur namelijk een medebepalende vestigingsfactor voor bedrijven en personen. Cultuur en economie zijn niet langer gescheiden of vijandige disciplines. Meer en meer weten deze werelden elkaar te vinden. De cultuurwereld is geëconomiseerd en de wereld van de economie is geculturaliseerd. Zo werd in de cultuurwereld het begrip ‘cultureel ondernemerschap’ geïntroduceerd en in de economische wereld het begrip ‘creatieve bedrijvigheid’.

Cultuur wordt beschouwd als een wezenlijke drager van de nieuwe stedelijke economie. In veel steden is een groot deel van de beroepsbevolking werkzaam in de creatieve sector. Hierdoor ontstaat een creatieve en inspirerende werkomgeving waar andere, vaak hoogopgeleide creatievelingen op af komen. Dit brengt allerlei nieuwe bedrijfjes voort en de komst van hippe horeca. De investeringen in cultuur trekken dus werkgelegenheid aan en leveren daarnaast een positieve bijdrage aan het leefklimaat.

Gemeenten investeren graag in cultuur omdat cultuur de sociale cohesie kan bevorderen. In deze tijd van verregaande

Bert Matthijssen
is cultuurmakelaar in Tilburg

individualisering en het wegvallen van vele zekerheden kan cultuur mensen met elkaar in contact brengen. Cultuur als cement voor onze samenleving. Het integratieprobleem wordt meer en meer gekenschetst als een cultureel probleem. Dus wordt er veel waarde gehecht aan projecten waar burgers uit andere culturen aan deelnemen. Mensen leren elkaar kennen, en nemen tegelijkertijd kennis van andere culturen.

Sterker nog, cultuur wordt ingezet om ‘probleemwijken’ om te toveren tot ‘prachtwijken’. Overal in het land zie je een toename van culturele activiteiten in de wijken. De *community arts*-projecten zijn niet aan te slepen. Nooit bevroed dat er zoveel geëngageerde kunstenaars zijn... Deze projecten zijn vooral bedoeld voor de wijkbewoners, als toeschouwers of als deelnemers aan het project. Kunst als een combinatie van welzijns-werk, kunsteducatie en amateurkunst.

Ook de amateurkunst geniet de belangstelling van de overheid. Veel steden en dorpen hebben een sterk, historisch bepaald verenigingsleven dat dreigt te verdwijnen door een geringe aanwezigheid vanuit de jeugd. En aangezien er een duidelijke meerwaarde wordt toegekend aan actieve deelname aan de kunsten – het is goed voor de persoonlijke ontwikkeling – wordt deelname aan de amateurkunst gestimuleerd.

Cultuur is een zwaarwegend instrument geworden voor gemeenten, een instrument om een aantal problemen in onze samenleving op te lossen. Cultuur is niet alleen geëconomiseerd, maar wellicht ook gepolitiseerd. Grenzen zijn aan het verdwijnen tussen cultuur, politiek en economie, maar ook tussen hoge en lage cultuur en tussen professionele en amateurkunst. Vaak leidt dit tot defensieve reacties vanuit de cultuurwereld, maar de verhoudingen zijn nu eenmaal veranderd. Cultuur is niet langer een afgebakend en autonoom domein, maar is overal doorgedrongen in onze maatschappij.

Dit betekent dat er veel verrassende mogelijkheden zijn en vernieuwende combinaties kunnen ontstaan. De cultuurwereld zou bij uitstek het podium moeten zijn waar al deze nieuwe activiteiten kunnen worden getoond, becommentarieerd en in de juiste context worden gezet. *Free your mind!*